

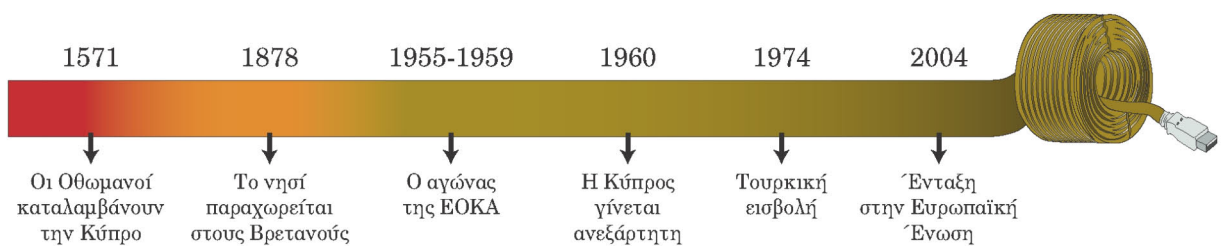
Κεφάλαιο 11

Το Κυπριακό ζήτημα

Η Κύπρος απέκτησε το 1960 την ανεξαρτησία της. Το 1974, όμως, οι Τούρκοι εισέβαλαν στο νησί και κατέλαβαν ένα μεγάλο τμήμα του. Από τότε η κατοχή μεγάλου μέρους της Κύπρου συνεχίζεται.

▲ Το νησί της Κύπρου σε χάρτη του 1562

Το νησί της Κύπρου, αφού γνώρισε πολλούς κατακτητές, κυριεύθηκε τελικά από τους Οθωμανούς Τούρκους (1571). Το 1878 η Τουρκία παραχώρησε την Κύπρο στη Βρετανία, που την διοίκησε ως αποικία της. Ωστόσο, οι Ελληνοκύπριοι δεν έπαψαν να επιθυμούν την ελευθερία τους και να αγωνίζονται για την ένωση του νησιού με την Ελλάδα.

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου τόσο οι Κύπριοι όσο και οι ελληνικές Κυβερνήσεις άρχισαν να ζητούν επιτακτικά την ένωση, οργανώνοντας διαμαρτυρίες και συλλαλητήρια και προσφεύγοντας ακόμη και στον *Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών* (Ο.Η.Ε.). Ηγέτης του κυπριακού αγώνα ήταν ο αρχιεπίσκοπος του νησιού Μακάριος.

Για ν' απαλλαγούν από τη βρετανική κυριαρχία, οι Κύπριοι ξεκίνησαν ένοπλο απελευθερωτικό αγώνα. Το 1955 ανέλαβε στρατιωτική και πολιτική δράση η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α.), με αρχηγό τον απόστρατο αξιωματικό του ελληνικού στρατού Γεώργιο Γρίβα (Διγενή), έχοντας τη συναίνεση του Μακαρίου. Αντιδρώντας, το ίδιο έτος οι Τούρκοι λεηλάτησαν και κατέστρεψαν στην Κωνσταντινούπολη χιλιάδες ελληνικά καταστήματα και δεκάδες εκκλησίες (Σεπτεμβριανά).

Η δράση της Ε.Ο.Κ.Α. αλλά και η γενικευμένη ταραχή ανάγκασαν τους Βρετανούς να αποδεχθούν την ανεξαρτησία της Κύπρου, με την προϋπόθεση να δημιουργήσουν δύο στρατιωτικές βάσεις στο νησί. Το 1960 η Κύπρος κηρύχθηκε ανεξάρτητη με τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, ενώ η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν το δικαίωμα να διατηρούν εκεί μικρές μονάδες στρατού. Πρώτος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας εκλέχθηκε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Τα προβλήματα έμελλε να συνεχιστούν, καθώς οι Τουρκοκύπριοι, αν και μειοψηφία στο νησί, ζητούσαν όλο και μεγαλύτερα προνόμια. Το 1963 ξέσπασαν ταραχές ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Κλήθηκαν τότε στην Κύπρο στρατιώτες του Ο.Η.Ε., οι οποίοι παρέμειναν έκτοτε επί τόπου, χωρίς όμως να κατορθώσουν να βάλουν τέλος στις συγκρούσεις.

Το 1967 ανακλήθηκε από την Κύπρο, με εντολή της δικτατορίας των Αθηνών, η ελληνική μεραρχία που είχε σταλεί στη Μεγαλόνησο. Οι σχέσεις του Μακαρίου με τους δικτάτορες μοιραία επιδεινώθηκαν. Το 1974 η ελληνική *χούντα* ανέτρεψε με *πραξικόπημα* τον Μακάριο. Αμέσως μετά τουρκικά στρατεύματα, με το πρόσχημα της προστασίας της τουρκικής μειονότητας, εισέβαλαν στο νησί και κατέλαβαν το βόρειο τμήμα του (σχέδιο Απίλλας). Η Εθνική Φρουρά της Κύπρου αντιστάθηκε στη στρατιωτική μηχανή της Τουρκίας, δίνοντας σκληρές μάχες και προσμετρώντας στο τέλος πληθώρα νεκρών, τραυματιών και αγνοουμένων.

Οι Τούρκοι κατέλαβαν το 37% της Κύπρου εκδιώκοντας τους Ελληνοκύπριους, που κατέφυγαν στο ελεύθερο τμήμα του νησιού για να σωθούν. Ταυτόχρονα, μετέφεραν *εποίκους* από την Τουρκία προς μόνιμη εγκατάσταση, αλλοιώνοντας έτσι την πληθυσμιακή σύνθεση του νησιού. Στα εδάφη που κυριεύσαν, σχημάτισαν ένα τουρκοκυπριακό ψευδοκράτος, το οποίο όμως δεν αναγνωρίστηκε από τη διεθνή Κοινότητα.

Η Δημοκρατία της Κύπρου εντάχθηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1^η Μαΐου 2004. Η κατοχή μεγάλου τμήματος της Κύπρου από τον τουρκικό στρατό συνεχίζεται, παρά την καταδίκη της από τον Ο.Η.Ε. και άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Γλωσσάρι

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.): Διεθνής οργανισμός, στον οποίο συμμετέχουν τα περισσότερα κράτη της γης. Αποστολή του είναι η επιβολή της ειρήνης και του διεθνούς δικαίου.

Χούντα (από την ισπανική λέξη *junta*): Στρατιωτική ή παραστρατιωτική ομάδα που καταλαμβάνει την εξουσία με πραξικόπημα. Έτσι ονομάζεται η στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα κατά τη χρονική περίοδο 1967-1974.

Πραξικόπημα: Δυναμική πολιτική ή στρατιωτική ενέργεια που καταλύει το Σύνταγμα μιας χώρας.

Έποικος: Ο κάτοικος μιας περιοχής που μεταφέρεται προς εγκατάσταση σε μία άλλη περιοχή.

Οι πηγές αφηγούνται...

1. Ψήφισμα 3212 (XXIX)

Την 1^η Νοεμβρίου του 1974 η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε το Ψήφισμα 3212 (XXIX) με 117 ψήφους υπέρ, καμία εναντίον και καμία αποχή.

Το κείμενο του ψηφίσματος έχει ως εξής:

«Η Γενική Συνέλευση,

Έχοντας μελετήσει το κυπριακό πρόβλημα,

Ανησυχώντας σοβαρά για τη συνέχιση της κυπριακής κρίσης η οποία αποτελεί απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας,

Έχοντας συναίσθηση της ανάγκης για επίλυση της κρίσης με ειρηνικά μέσα χωρίς καθυστέρηση σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών,

Αφού άκουσε τις δηλώσεις που έγιναν κατά τη συζήτηση και αφού σημείωσε την Έκθεση της Ειδικής Πολιτικής Επιτροπής για το κυπριακό πρόβλημα (Α/9820),

1. Καλεί όλα τα Κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, ανεξαρτησία, εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Δημοκρατίας της Κύπρου και να απέχουν από οποιαδήποτε πράξη και επέμβαση που στρέφονται εναντίον της.

2. Προτρέπει την ταχεία αποχώρηση όλων των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων και της ξένης στρατιωτικής παρουσίας και προσωπικού από τη Δημοκρατία της Κύπρου και τον τερματισμό οποιασδήποτε ξένης επέμβασης στις υποθέσεις της.

3. Θεωρεί ότι το συνταγματικό σύστημα της Δημοκρατίας της Κύπρου αφορά την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή κοινότητα.

4. Επιδιοκίμαζει τις επαφές και διαπραγματεύσεις που πραγματοποιούνται επί ίσης βάσης, με τις καλές υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, μεταξύ των αντιπροσώπων των δυο κοινοτήτων και ζητεί τη συνέχισή τους προς τον σκοπό της επίτευξης ελεύθερα μιας αμοιβαίας αποδεκτής πολιτικής διευθέτησης που να εδράζεται στα βασικά και απαράγραπτα δικαιώματα των δύο κοινοτήτων.

5. Θεωρεί ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να επιστρέψουν στις εστίες τους σε συνθήκες ασφάλειας και καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να λάβουν επείγοντα μέτρα προς τον σκοπό αυτό.

6. Εκφράζει την ελπίδα ότι θα καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες, αν είναι ανάγκη, περιλαμβανομένων διαπραγματεύσεων, στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών, προς τον σκοπό εφαρμογής των προνοιών του παρόντος ψηφίσματος, ώστε να διασφαλισθεί έτσι το βασικό δικαίωμα της Δημοκρατίας της Κύπρου για ανεξαρτησία, κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα.

7. Ζητά από τον Γενικό Γραμματέα να συνεχίσει να παρέχει την ανθρωπιστική βοήθεια των Ηνωμένων Εθνών προς όλα τα τμήματα του πληθυσμού της Κύπρου και καλεί όλα τα κράτη να συμβάλλουν στην προσπάθεια αυτή.

8. Καλεί όλα τα μέρη να συνεχίσουν να συνεργάζονται πλήρως με την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, η οποία μπορεί να ενισχυθεί αν παραστεί ανάγκη.

9. Καλεί τον Γενικό Γραμματέα να συνεχίσει να παρέχει τις καλές του υπηρεσίες προς τα ενδιαφερόμενα μέρη.

10. Περαιτέρω καλεί τον Γενικό Γραμματέα να φέρει το παρόν ψηφισμα σε γνώση του Συμβουλίου Ασφαλείας».

Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/index_gr/.

2. Το γράμμα και η οδός

«Όταν πια είδαμε κι αποείδαμε
με τα τηλεγραφήματα και τες πρεσβείες,
κλείσαμε τη μικρή ζωή μας σ' ένα φάκελο
μικρό που να χωράει στη φούχτα μιας μαθητριάς,
στον προβολέα ενός ποδηλάτου, στη ράχη ενός βιβλίου
και γράψαμε με κόκκινο μελάνι τη διεύθυνση:

Αξιότιμον Ελληνικόν Κυπριακόν Λαόν,
Οδός Ελευθερίας ή Θανάτου,
Χωριά και Πόλεις,
Κύπρον.

Το στείλαμε χωρίς το γραμματόσημο με την ξένη βασίλισσα.

Ταξίδεψε με χίλιους δικούς μας συνδέσμους,

κρυμμένο σε γαλάζιες ποδιές και κόρφους παρθένων

ή το πέρασαν από μπλόκα γαϊδουράκια αθώα

που κουβαλούσαν χειρομπίδες και άλλους καρπούς της γης μας».

Γιάννης Παπαδόπουλος, *Τότε που πολεμούσαμε*, Λευκωσία 1963.

3. «Θα πάρω μίαν ανηφοριά...»

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους ήρωες της Ε.Ο.Κ.Α. Το παρακάτω σημείωμά του με ημερομηνία 5 Δεκεμβρίου 1955 γράφηκε μία ημέρα πριν από τη δίκη του από τις αγγλικές αρχές του νησιού, με την κατηγορία ότι συμμετείχε σε παράνομες ενέργειες εναντίον τους.

«Παλιοί συμμαθηταί,

Αυτή την ώρα κάποιος λείπει ανάμεσά σας, κάποιος που φεύγει αναζητώντας λίγο ελεύθερο αέρα, κάποιος που μπορεί να μη τον ξαναδείτε παρά μόνο νεκρό. Μην κλάψετε στον τάφο του, Δεν κάνει να τον κλαίτε... Λίγα λουλούδια του Μαγιού σκορπάτε του στον τάφο. Του φτάνει αυτό ΜΟΝΑΧΑ...

ΕΥΑΓΟΡΑΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΣ
Γεννήθηκε στην Τριβιά της επαρχίας Πάφου
στις 27/2/1928. Εφυέθη
Αποβλήθηκε στις 14/3/1957.

Θα πάρω μίαν ανηφοριά,
θα πάρω μονοπάτια,
να βρω τα σκαλοπάτια
που παν στη Λευτεριά.

Θ' αφήσω αδέρφια συγγενείς,
τη μάνα, τον πατέρα
μεσ' τα λαγκάδια πέρα
και τις βουνοπλαγιές.

Ψάχνοντας για τη Λευτεριά
θα 'χω παρέα μόνη
κατάλευκο το χιόνι,
βουνά και ρεματιές.

Γειά σας παλιοί συμμαθηταί. Τα τελευταία λόγια τα γράφω σήμερα για σας. Κι όποιος θελήσει για να βρει ένα «χαμμένο αδελφό», ένα παλιό του φίλο,

Ας πάρει μίαν ανηφοριά
ας πάρει μονοπάτια,
να βρει τα σκαλοπάτια
που παν στη Λευτεριά.

Τώρα κι αν είναι χειμωνιά,
θα 'ρθει το καλοκαίρι
τη Λευτεριά να φέρει
σε πόλεις και χωριά.

Μα δεν μπορώ να καρτερώ

Θα πάρω μίαν ανηφοριά
θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια,
που παν στη Λευτεριά.

Με την Ελευθερία μαζί,
μπορεί να βρη και μένα.
Αν ζω, θα με βρει εκεί».

Τα σκαλοπάτια θ' ανεβώ,
θα μπω σ' ένα παλάτι,
το ξέρω θαν απάτη,
δεν θαν αληθινό.

Μεσ' το παλάτι θα γυρνώ
ώσπου να βρω τον θρόνο,
βασίλισσα μια μόνο
θα κάθεται σ' αυτόν.

Κόρη πανώρια θα της πω,
άνοιξε τα φτερά σου
και πάρε με κοντά σου,
μονάχα αυτό ζητώ.

Ο Ευαγόρας (Βαγορής) συνελήφθη και θανατώθηκε από τις αγγλικές αρχές στις 14 Μαρτίου του 1957. Ήταν μόλις 19 ετών...

Ματιά στο παρελθόν

Λευκωσία: η τελευταία διαιρεμένη πρωτεύουσα της Ευρώπης

Η πρωτεύουσα της Κύπρου, Λευκωσία, αποτελεί την μόνη πόλη της Ευρώπης που εξακολουθεί να είναι διαιρεμένη. Η αποκαλούμενη «Πράσινη Γραμμή» χωρίζει ήδη από το 1964 το ελληνοκυπριακό από το τουρκοκυπριακό κομμάτι της πόλης και επιβλέπεται από στρατιώτες του Ο.Η.Ε. Η διατήρησή της αποτελεί μία ακόμη από τις αρνητικές συνέπειες της τουρκικής κατοχής του νησιού αλλά και παραβίαση κάθε έννοιας δικαίου.

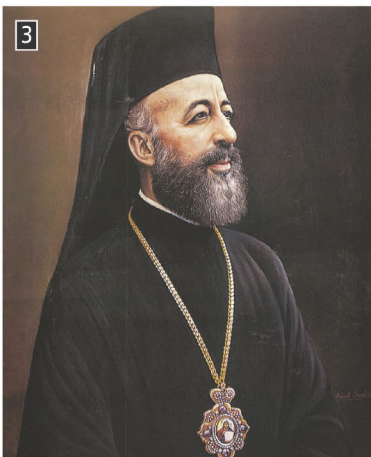

▲ Ο Μιχάλης Καραολής, ο οποίος μαζί με τον Ανδρέα Δημητρίου απαγχονίστηκε από τους Βρετανούς

▲ Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας *Τα Νέα* με την αναγγελία του απαγχονισμού των Καραολή και Δημητρίου, αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α.

▲ Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ'

▲ Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος αγοράζει στα Ηνωμένα Έθνη

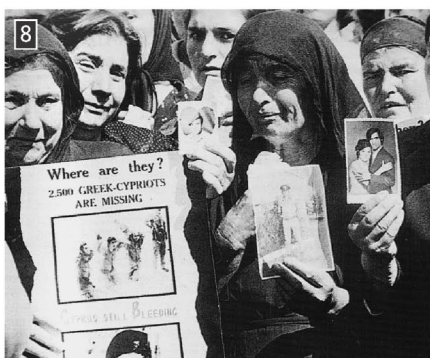
▲ Ο υπαρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α. Γρηγόρης Αυξεντίου

▲ Τούρκοι αλεξιπτωτιστές εισβάλλουν στην Κύπρο, φωτ. *Associated Press*

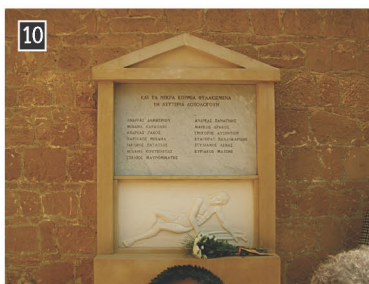
◀ Καταυλισμός προσφύγων μετά την τουρκική εισβολή, φωτ. Αρχείο Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας

▲ Οι γυναίκες της Κύπρου σε ειρηνική διαμαρτυρία για τους αγνοουμένους της τουρκικής εισβολής

▲ Η Κύπρος μετά την τουρκική εισβολή

◀ Τα «Φυλακισμένα Μνήματα». Έτσι αποκαλείται το κοιμητήριο που βρίσκεται στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας. Εκεί οι Βρετανοί έθαβαν τους απαγχονισμένους αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α., συνολικά 13 άτομα, από τα οποία εννέα εκτελέστηκαν με απαγχονισμό στις φυλακές, τρία έπεσαν στο πεδίο της μάχης και ένα πέθανε σε στρατιωτικό νοσοκομείο, μετά τον τραυματισμό του σε μάχη. Οι εννέα απαγχονισθέντες, όλοι τους νέοι ηλικίας 19-24 ετών, είναι με τη σειρά που εκτελέστηκαν: Μιχαήλ Καραολής, Ανδρέας Δημητρίου, Ιάκωβος Πατάτσος, Στέλιος Μαυρομάτης, Χαρίλαος Μιχαήλ, Μιχαήλ Κουτσόφτας, Ανδρέας Ζάκος, Ανδρέας Παναγίδης, Ευαγόρας Παλληκαρίδης. Επίσης, στα «Φυλακισμένα Μνήματα» αναπαύονται ακόμη τέσσερις αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α., οι: Μάρκος Δράκος, Γρηγόρης Αυξεντίου, Στυλιανός Λένας και Κυριάκος Μάτσος.

ναί με τη σειρά που εκτελέστηκαν: Μιχαήλ Καραολής, Ανδρέας Δημητρίου, Ιάκωβος Πατάτσος, Στέλιος Μαυρομάτης, Χαρίλαος Μιχαήλ, Μιχαήλ Κουτσόφτας, Ανδρέας Ζάκος, Ανδρέας Παναγίδης, Ευαγόρας Παλληκαρίδης. Επίσης, στα «Φυλακισμένα Μνήματα» αναπαύονται ακόμη τέσσερις αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α., οι: Μάρκος Δράκος, Γρηγόρης Αυξεντίου, Στυλιανός Λένας και Κυριάκος Μάτσος.

Ερωτήματα

- Ποιοι ήταν οι λόγοι που διευκόλυναν την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974;
- Ποια είναι η θέση του Ο.Η.Ε. απέναντι στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο; Θα σας βοηθήσει η Πηγή 1.